

INSTITUT DRUŠTVENIH NAUKA
CENTAR ZA POLITIKOLOŠKA ISTRAŽIVANJA I JAVNO MNJENJE

POPULIZAM

UREDNIK
ZORAN LUTOVAC

BEOGRAD, 2017

POPULIZAM

Izdaje:

INSTITUT DRUŠTVENIH NAUKA

Centar za politikološka istraživanja i javno mnjenje

Za izdavača:

Goran Bašić

Urednik:

Zoran Lutovac

Recenzenti:

Zoran Stojiljković

Suzana Ignjatović

Dragan Todorović

Lektura:

Anka Jakšić

Tatjana Rončević

Dizajn korica:

Ninoslav Janković

Štampa:

Razvojno-istraživački centar Grafičkog inženjerstva

Tehnološko-metalurškog fakulteta, Karnegijeva 4, Beograd

Tiraž: 400

ISBN 978-86-7093-190-9

CIP - Katalogizacija u publikaciji -
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
329.4(082)

POPULIZAM / urednik Zoran Lutovac. - Beograd : Institut društvenih nauka : Centar za politikološka istraživanja i javno mnjenje, 2017 (Beograd: RIC Grafičkog inženjerstva Tehnološko-metalurškog fakulteta). - 194 str.: graf. prikazi, tabele ; 24 cm

Jedan tekst na engl. jeziku. - Tiraž 400. - Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-7093-190-9

a) Популизам - Истраживање - Зборници

COBISS.SR-ID 246796556

© Institut društvenih nauka, Centar za politikološka istraživanja i javno mnjenje, 2017.

TRADICIONALNE IDEOLOŠKE KATEGORIJE MEĐU GLASAČIMA DONALDA TRAMPA*

ŽELJKA BUTUROVIĆ

EMILIJA MIJIĆ

Institut društvenih nauka, Beograd

Centar za politikološka istraživanja i javno mnjenje

SAŽETAK

Pobeda Donalda Trampa na američkim predsedničkim izborima 2016. godine dovela je u pitanje uobičajene teorije američke politike, uključujući i tradicionalni jednodimenzionalni ideološki kontinuum. Između ostalih, pojavile su se sugestije da taj kontinuum treba dopuniti dimenzijom nacionalizam-globalizam, ili da kategorija populizma predstavlja korisnu dopunu razumevanju Trampove pobede.

Kao deo veće studije političkih stavova i ideologije, izmerili smo ideologiju ispitanika, koristeći kategoričko samopozicioniranje na ideološkom kontinuumu, dihotomiju nacionalizam-globalizam, te kako ispitanici ideološki opisuju svoje stavove.

Upitnik je prosleden uzorku od 1514 odraslih ispitanika izabраних slučajnom metodom iz onlajn panela elektronskih adresa.

Rezultati pokazuju da se velika većina Trampovih glasača ideološki identifikuje na tradicionalnom ideološkom kontinuumu. Logističke analize pokazuju da je dimenzija nacionalizam-globalizam najbolji prediktor izbornog ponašanja ali da dodaje mali doprinos u odnosu na tradicionalne ideološke kategorije.

KLJUČNE REČI: Donald Tramp, Hilari Klinton, ideologija, politika SAD, američki predsednički izbori, populizam

* Tekst je rezultat rada na projektu "Društvene transformacije u procesu evropskih integracija: multidisciplinarni pristup" (br. 47010) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

UVOD

Izbor Donalda Trampa za 45. predsednika Sjedinjenih Američkih Država je po mnogo čemu događaj bez presedana u istoriji američke politike. Donald Tramp je prvi američki predsednik bez ikakvog iskustva u vojsci, politici i državnoj administraciji. Iako je pobedio kao kandidat republikanske stranke, njegova slaba povezanost sa stranačkim aparatom i činjenica da je više puta menjao svoje partijsko opredeljenje takođe su bez presedana. Povrh toga, izbor Donalda Trampa je bio i potpuno neočekivan jer su predizborne ankete u toj meri konzistentno predviđale pobedu Hilari Klinton da je, prema predizbornim onlajn kladionicama, Hilari Klinton imala 88% šanse za pobedu (Stacey, 2016), dok su prognozeri izbornih ishoda procenjivali da je pobeda Donalda Trampa moguća između 1% i 29% (Katz, 2016).

Pobeda Donalda Trampa nije uzdrmala samo američko društvo i svetsku politiku, već je, u nekoj meri, unela pometnju i u politikološku teoriju. Ovo se, pre svega, odnosi na sve popularniju teoriju izbornog ponašanja, po kojem presudnu ulogu u izborima imaju interesne grupe, a ne obični glasači (Bawn et al. 2012). Jedan od osnovnih argumenata u prilog ove teorije je dobro poznata neobaveštenost i nezainteresovanost prosečnog glasača za politiku koja omogućava da dobro organizovane i obaveštene grupice imaju nesrazmeran uticaj. Ovo je tradicionalno bilo i formalizovano načinom na koji se biraju predstavnici republikanske i demokratske stranke (tzv. “smoked filled rooms”) koje su tek od sedamdesetih godina prošlog veka počele da uzimaju u obzir glasove običnih birača (registrovanih u odgovarajućim strankama (Buturović, 2010). Stoga je već pobeda Donalda Trampa u izborima za republikanskog predstavnika u kojem je pored njega učestvovalo šesnaest politički mnogo iskusnijih kandidata (guvernera, senatora) dovelo u pitanje ovu teoriju.

U početku je uspeh Donalda Trampa pretežno pripisivan tome što je dugo prisutan u javnom životu i njegovo ime svi prepoznaju. Kada je u julu 2015. godine Donald Tramp prvi put počeo da vodi u anketama javnog mnjenja, skoro svi posmatrači su prognozirali da će, slično izborima za republikanskog kandidata 2012. godine, kada se više različitih kandidata smenjivalo na čelu trke, njegova prednost biti kratkog daha. U sledećem periodu veoma prisutno je bilo obrazloženje da Tramp ima fanatičnu podršku manjine glasača ali nizak “plafon podrške” i da će izgubiti onog trenutka kada se broj suparnika svede na jednog “anti-Tramp” kandidata koji će, pretpostavljalo se, konsolidovati brojne glasove svih kojima je Tramp neprihvatljiv izbor. Način

biranja predstavnika stranaka na predsedničkim izborima koji se u mnogim saveznm državama zasniva na "winner takes all" principu po kojem, slično većinskom sistemu, vodeći po broju glasova u mnogim državama dobija sve poslanike te savezne države, pa je sporo odustajanje suparnika za nominaciju onemogućilo da se ova teorija do kraja testira. Uprkos tome, naširoko se smatralo da će plafon podrške svakako sprečiti pobjedu na saveznm izborima.

Dosad najčešće istraživani uzroci pobjede Donalda Trampa su rasni animozitet i ekonomska situacija belih birača slabijeg materijalnog stanja. Oba ova fenomena se vezuju za istu populaciju jer je Donald Tramp pobedio zahvaljujući podršci segmenta manje obrazovanih belih glasača u malom broju država tzv. "pojasa rđe" (Pensilvanija, Ohajo, Mičigen, Indijana, delovi države Njujork i sl.) koji je odigrao presudnu ulogu u elektorskom sistemu. Ovaj segment biračkog tela karakteriše odsustvo fakultetskog obrazovanja, uglavnom sekularni stavovi, a u mnogim slučajevima radi se o bivšim glasačima demokrata ili Baraka Obame. Prema nekim nalazima, uzrok njihovom glasanju je u rasnom animozitetu koji je rezultat mandata Baraka Obame. Na primer (Stephens-Davidowitz, 2014) je pokazao da pretraživanja putem Gugla rasistički obojenih izraza korelira sa procentom glasova koji je dobio kandidat Barak Obama, u odnosu na prethodnog kandidata demokratske stranke Džona Kerija. Mapa intenziteta ovih pretraživanja pokazuje sličnosti mapi podrške kandidatu Donaldu Trampu (Cohn 2015). Relativni ekonomski pad u ovim oblastima Amerike koji je rezultat, između ostalog, deindustrijalizacije kao posledice automatizma, urbanizacije i svetske trgovine, koristi se kao posebno ili dodatno (putem medijacije) objašnjenje za podršku Donaldu Trampu (Rothwell, Diego-Rossell, 2016).

Međutim, ne treba zanemariti ni ulogu ideoloških faktora. Više puta je ustanovljeno da ideološki faktori igraju važnu ulogu u biračkom ponašanju američkog glasačkog tela (kako među sofisticiranim glasačima tako i među manje obaveštenim koji ideološke odrednice pretežno koriste kao identifikacione etikete koje na taj način služe kao proksi za izbor). Američki politikolozi i politički analitičari se često bave pitanjem „realignment“-a, tj. pregrupisavanjem (uključujući ideološke grupe) u odnosu na postojeće političke partije. Neretko se i pogrešno pretpostavlja da su ideološki stavovi važniji od partijske pripadnosti (Zogby et al. 2010a).

Takođe, što su birači ideološki ekstremniji, to su bolje obavešteni i češće glasaju (npr. (Palfrey, Poole 1986). S druge strane, manje obavešteni glasači koriste ideološke opise na sličan način kao i partijsku pripadnost kao

orijentir pri glasanju bez velikog udubljanja u stavove. Na primer, iako su ideološki gledano konzervativni birači za štednju, kada im se ponude opcije većeg državnog ulaganja u infrastrukturu, vojsku i nauku oni to u velikoj meri podržavaju. Stoga je presudnu ulogu u pobedi Donalda Trampa odigrala činjenica da je tokom kampanje izostala uloga “konzervativnog radija” kao do tada ključnog nosioca “pravog konzervativizma”, čiji su najuticajniji voditelji prešli preko brojnih jeresi Donalda Trampa (javno zdravlje, odnos prema Rusiji, pravo na abortus, nezainteresovanost za religiozne teme) i koji su ga time predstavili kao prihvatljivu opciju veoma konzervativnim biračima.

Na prvi pogled, Tramp je političar bez jasne ideologije koji se ne uklapa u klasični konzervativni obrazac (naglasak na niskim porezima, podršci biznisu, idealističkoj spoljnoj politici) koji prevladuje u republikanskoj stranci. Teme koje odlikuju njegov nastup su imigracija (naročito ilegalna imigracija i naglasak na žrtve kriminala od strane ilegalnih imigranata), red i mir (pohvale policiji), opiranje privatizaciji državnih penzija, islamski terorizam i predstava Rusije kao saveznika u borbi protiv islamskog terorizma. Izražen je i pesimizam za budućnost SAD-a i često se ponavlja da “mi više ne pobeđujemo” te da će se građani pod njegovim vođstvom “umoriti od pobjeda”. Takođe je primetno odsustvo mitologije vezane za Ronalda Regana i preduzetnike .

Sa početkom kandidature Donalda Trampa, podrška ili makar prihvatljivost ovih stavova, koja je dotada bila skrivena iza ideoloških kategorija, više dolazi do izražaja pa se tako menjaju stavovi republikanskih glasača o slobodnoj trgovini (Stokes, 2016), javnom zdravlju kao i Putinu (Nusbaum, Oreskes 2016). Sve ovo dovodi do uobličenja nove ideološke kategorije koju karakterišu, u odnosu na prethodnu konzervativnu ideologiju, veća podrška socijalnim davanjima i veći porezi na imućnije građane, veći otpor slobodnoj trgovini, finansijskim institucijama i idealistički vođenim ratovima za širenje demokratije, kombinovani sa tradicionalnim konzervativnim pozicijama kao što su smanjenje zakonske regulative, skeptičan odnos prema globalnom zagrevanju, i tradicionalistički pristup sudstvu. Ovaj skup stavova analitičari generalno opisuju kao „populistički“ i „nacionalistički“.

Tako je kritika NATO-a, koja je netipična za republikanskog kandidata i bila jedna od čestih motiva u Trampovoj kampanji, podrazumevala ocenu korisnosti NATO-a iz američke a ne globalne perspektive. Ne iznenađuje zaključak da se NATO Americancima ne isplati. (Buturović, 2011). Slično tome, stalno insistiranje da će Meksiko da finansira zid koji će Trampova administracija da podigne prema Meksiku, treba razumeti pre svega kao signal

glasačkom telu da Tramp povlači jasnu granicu između interesa „nas” i „njih” i da je spreman da uzme od „njih” da bi dao „nama” (Krein, 2015). Neka anketna istraživanja su takođe pokazala da ideološki liberalno orjentisan deo američkog biračkog tela pravi manje razlike između stranih i američkih građana (Zogby et al. 2010b).

Pitanje državnih granica, pa samim tim imigracije i trgovine, više od svega osvetljava ovu temu. U poslednjoj deceniji, sve je veći broj liberalnih političara medijskih glasila i „think tank”-ova koji se mogu svrstati u zagovornike „open borders” ideologije koja problematizuje moralnu zasnovanost državnih granica, a samim tim i bilo kakva ograničenja kretanju populacije i roba. Iako manjina liberalnih glasača ima pomenuti stav, njegova rastuća prominentnost je omogućila jasnu diferencijaciju, po ovom osnovu, u odnosu na konzervativne glasače. Empirijska povezanost nacionalizma i patriotizma sa konzervativnim ideološkim stavovima, koja je dugo prisutna u pozadini Trampove sposobnosti da je stavi u prvi plan, omogućila je aktuelnom američkom predsedniku da pridobije podršku konzervativnog dela glasača, uprkos mnogim ideološkim jeresima.

U ovom istraživanju ćemo stoga razmatrati sledeća pitanja: 1) u kojoj meri dimenzija nacionalizma-globalizma opisuje glasače Donalda Trampa; da li njegovi glasači sebe vide pretežno kao globaliste ili nacionaliste; 2) u kojoj meri glasači Donalda Trampa sebe vide kao populiste i da li ova dimenzija ima nezavisan doprinos objašnjenju njihovog glasačkog izbora; 3) u kojoj meri glasači Donalda Trampa vide sebe kao kombinaciju stavova tradicionalno povezanih sa levim i desnim delovima ideološkog spektra.

METODOLOGIJA

Ova analiza je deo većeg istraživanja političkih stavova i ideologija sprovedenih na kvotnom uzorku američkih birača. Birači su izabrani slučajnim putem iz panela registrovanih ispitanika vodeći računa da se zadovolje kvote po polu, godinama i obrazovanju. Ovako formiran uzorak je zatim ponderisan po osnovu pola, godina, obrazovanja i rasne pripadnosti na bazi proporcija u izlaznim anketama CNN-a iz 2016. godine.

Ideologija i politički identitet je meren korišćenjem tri instrumenta. Prvo, ispitanici su se samopozicionirali na kvalitativnoj skali (progresivan, veoma liberalan, liberalan, umeren, konzervativan, veoma konzervativan,

libertarijanac i populista), a dimenzija globalizam-nacionalizam merena je pitanjem - "Da li više naginjete nacionalizmu ili globalizmu". Ispitanicima je takođe predloženo da izaberu jednu od sledećih kombinacija: liberalan ili veoma liberalan po većini pitanja, konzervativan ili veoma konzervativan po većini pitanja, umeren po većini pitanja, liberalan ili veoma liberalan po nekim a konzervativan ili veoma konzervativan po drugim pitanjima. Postavljeno im je i pitanje za koga su glasali na izborima za predsednika SAD 2016. godine kao i brojna demografska pitanja.

REZULTATI

Demografske karakteristike

Srednja starost ispitanika u ponderisanom uzorku je 47.1 (standardna greška merenja .44, interval pouzdanosti 95CI 46.2 / 48.0). U uzorku je 47.9% žena i 51.9% muškaraca. Raspodela obrazovanja data je u tabeli 1.

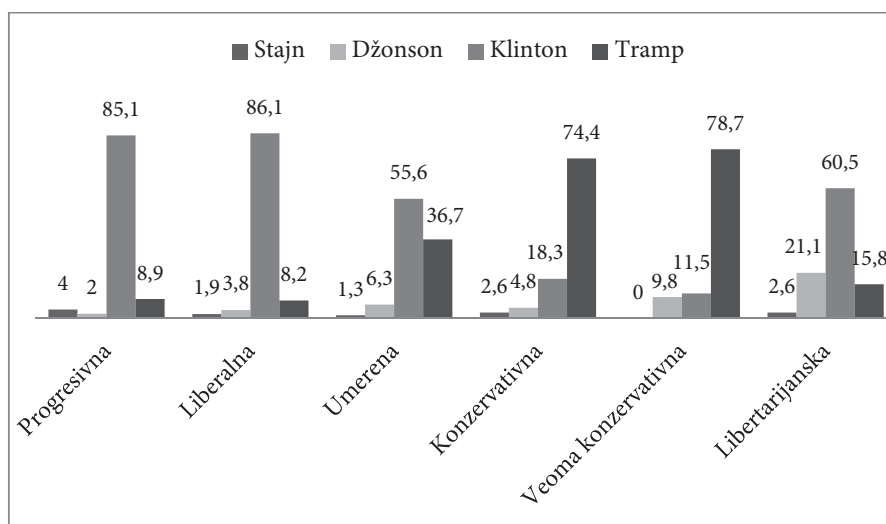
Tabela 1.
Izorno ponašanje

	Ukupno	%
Manje od srednje škole	19	1.4
Završio više od srednje škole	257	19.5
Višedsrednješkoleali nije završio fakultet	387	29.3
Fakultetskog obrazovanja	465	35.3
Više od fakulteta	192	14.5
Ukupno	1319	100

U ovom uzorku, 47.7% birača je glasalo za Hilari Klinton, 43.4% za Donalda Trampa, 6.4% za Geri Džonsona i 2.5% za Džil Stajn. Zvanični rezultati su bili: Donald Tramp 46.1%, Hilari Klinton 48.2%, Geri Džonson 3.3% i Džil

Stajn 1.1% (ostali kandidati su svi zajedno osvojili 1.3%). Među glasačima koji 'naginju globalizmu', Hilari Klinton je pobedila 71.3% u odnosu na 15.9% za Donalda Trampa. Nasuprot tome, među biračima koji naginju nacionalizmu, Donald Tramp je osvojio 60.6% glasova u poređenju sa 31.2% za Hilari Klinton.

Raspodela glasanja u odnosu na ideologiju data je na slici 1.

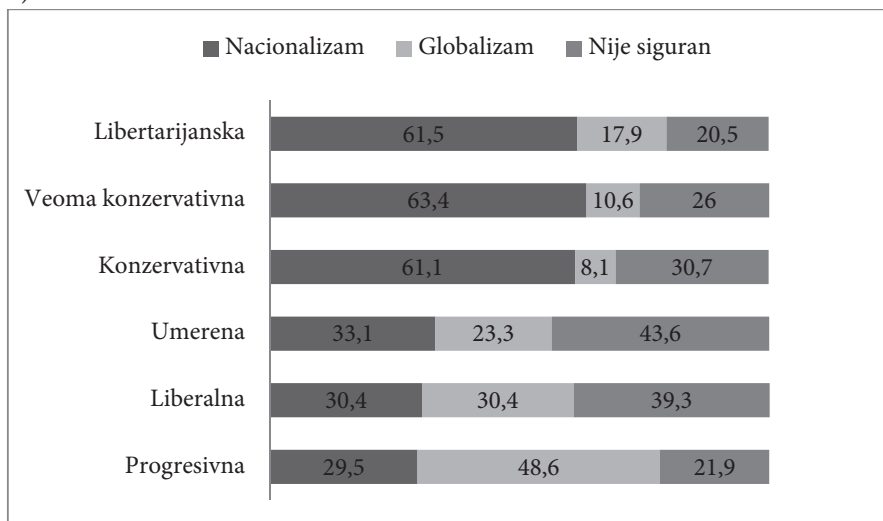
Slika 1. Raspodela izbornog glasanja odnosu na ideologiju

Ideologija

Pojedinačno, najveći broj ispitanika pripadaju umerenoj ideologiji (34%), zatim konzervativnoj (27%), liberalnoj (26%), veoma konzervativnoj (10%), progresivnoj/veoma liberalnoj (9%), i libertarijanskoj (3%). Brojke pokazuju da medijanski glasač naginje ideologiji desnice, što je uobičajen rezultat. Takođe se potvrđuje paradoks da, iako ima više demokrata od republikanca, ima više konzervativaca nego liberala. Razlog za to je što među glasačima koji sebe vide kao "nezavisni" postoji segment veoma konzervativnih glasača. Dok umereni glasači naginju demokratama, nezavisni glasači naginju republikancima.

Od 1234 ispitanika koja su odgovorila na pitanje o ideologiji, samo 4 su se izjasnili kao populist. Ovo znači da je percipiran populizam ili stigmatizovan ili ortogonalan u odnosu na uobičajene ideološke kategorije.

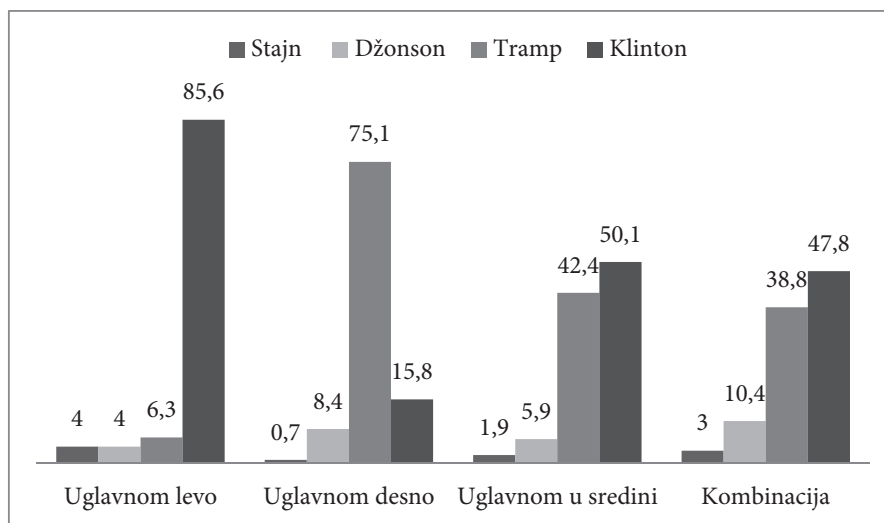
Najzad, od 1324 ispitanika, koja su odgovorila na pitanje, 555 (41.9%) je odgovorilo da, između nacionalizma i globalizma više naginje nacionalizmu, 269, 20.3% da više naginje globalizmu, a 500 (37.8%) da nije sigurno. Glasači koji naginju nacionalizmu imaju prednost u odnosu na one koji naginju globalizmu u svim ideološkim kategorijama osim progresivne/liberalne (Slika 2).

Slika 2. Sklonost ka nacionalizmu-globalizmu u odnosu na ideologiju

Stavovi

Kada je u pitanju ideološka pozicija stavova, 15.1% ispitanika opisuje sebe kao “moji stavovi su levo, ili ekstremno levo, u većini slučajeva”, 23.6% ih opisuje kao “moji stavovi su desno ili ekstremno desno u većini slučajeva”, “48.9% moji stavovi su negde na sredini u većini slučajeva”, a 12.4% ispitanika ih opisuje kao kombinaciju “moji stavovi su levo ili ekstremno levo po nekim pitanjima, a desno ili ekstremno desno po drugim”.

Slika 3. Raspodela izbornog glasanja u odnosu na stavove

Logistička analiza

Pošto je broj ispitanika koji nisu glasali za Klinton ili Trampa mali, oni su isključeni iz ove analize. Za zavisnu promenljivu uzet je ispitanikov izbor na izborima 2016. godine (Tramp=1, Klinton=0), a za predikciju su korišćene kategoričke promenljive ideologije, globalizam/nacionalizam i ideološki stavovi. Korišćeno je nekoliko različitih algoritama za logističku regresiju (forward conditional, forward LR, backward conditional, backward LR) i svi su dali gotovo istovetne rezultate. U daljem tekstu će se koristiti rezultati dobijenim „forward conditional“ metodom.

U odnosu na ispitanike koji su glasali za Hilari Klinton, ispitanici koji su glasali za Trampa su manje verovatno progresivni/veoma liberalni (AOR = 0.045, 95% CI = 0.007-0.169, $p < 0.001$), liberalni (AOR = 0.034, 95% CI = 0.009-0.129, $p < 0.001$), umereni (AOR = .253, 95% CI = 0.080-0.799, $p = 0.02$), više verovatno naginju globalizmu (AOR = 4.52, 95% CI = 2.81-7.27, $p < 0.001$) i stavovima koji su uglavnom desno (AOR = 2.417, 95% CI = 1.136-5.141, $p = 0.022$).

Međutim, iako su dimenzije globalizma-nacionalizma i stavova statistički značajne, pridodati doprinos objašnjenju ispitanikovih izbora u odnosu na postojeće ideološke kategorije je minimalan. Promenljiva ‘ideologija’ je u stanju da ispravno klasifikuje 77.9% slučajeva, dodavanjem dimenzije

nacionalizam-globalizam taj se procenat penje na 78.9% a dodatna dimenzija stavova ga neznatno podiže na 79.0%. Na sličan zaključak navode i vrednosti pseudo R^2 koje skaču sa 36% na 40% dodavanjem dimenzije nacionalizma-globalizma i na 42% dodavanjem dimenzije stavova u slučaju mere Koksa i Šnela, te sa 47% na 53% dodavanjem nacionalizma-globalizma i na 56% dodavanjem stavova u slučaju Negelkerke R^2 .

DISKUSIJA

Ovo istraživanje ima tri osnovna nalaza. Prvi je pitanje samoidentifikacije. Rezultati pokazuju da velika većina Trampovih glasača daje prednost tradicionalnim ideološkim kategorijama te da je broj samoidentifikovanih populista zanemarljiv.

Ovaj rezultat stoji u tenziji sa interesovanjem za termin populizma. Google Trends – alatka koja meri relativnu učestanost pretraživanja pojmova u Guglu, pokazuje rast interesovanja za termin ‘populism’ na teritoriji SAD, naročito u periodu izbora (6-12. novembar 2016) i inauguracije (15-28. januar 2017). Takođe, relativno interesovanje za termin ‘populizam’ (intenzitet 21 mereno Google Trends na teritoriji SAD u periodu od 1. jula 2015. zaključno sa 17. avgustom 2017) je uporedivo sa interesovanjem za „konzervativizam“ (17), „liberalizam“ (31), „progresivizam“ (14) i „libertarijanizam“ (8). Dakle, američki građani se interesuju za populizam u sličnoj meri, ili čak i više nego za neke ideološke odrednice, ali ga ne koriste da opišu svoju ideologiju – ideološka samoidentifikacija populista je bliska nuli.

Jedno objašnjenje za ovaj rezultat bilo bi da je ideološka kategorija populiste stigmatizovana. Među politikolozima populizam zaista ima negativnu konotaciju i obično se vezuje za autoritarnost. Međutim, veliko je pitanje da li su obični glasači svesni ove konotacije i, ako jesu, da li su voljni da je poštuju. Teško da je pojam ‘populiste’ u elitnim krugovima stigmatizovan više nego sam Donald Tramp; isto tako, malo je verovatno da je preko 40% birača u uzorku spremno da se izjasni da je glasalo za Donalda Trampa, ali ne želi sebe da nazove populistima, za šta su svakako potrebni dodatni argumenti.

Sam Donald Tramp je sebe nazvao “zdravorazumski konzervativac” (common sense conservative). Iako je jedno od glavnih tumačenja populizma da je to suprotnost „elitizma“ i da je osnovna osobina populista da elite vide kao korumpirane, Trampov stav prema elitama nije sasvim dosledan. U izbornoj kampanji, Tramp je pre svega naglašavao da su elite “glupe” i “gubitnici” te

obećavao da će on na rukovodeća mesta postaviti “opasne zveri” i “pobednike”; manje se pominjala za populiste tipična priča o korupciji. Povrh toga što je u svakoj prilici isticao svoje uspehe i bogatstvo, Donald Tramp se često hvalio da je diplomirao na čuvenom Univerzitetu Pensilvanije te da je njegov ujak bio profesor na MIT-u. Donald Tramp nikad nije, tipično za američke političare, oblačio karirane košulje i pantalone na tregere i pokušavao da sebe vizuelno predstavi kao „čoveka iz naroda“. „Mit Romni je elitista, ali ja ga ne smatram elitom jer sam mnogo bogatiji od njega“, tipičan je osvrt Donalda Trampa na ova pitanja. Uprkos popularnosti oštre kritike konzervativizma na američkim univerzitetima i dramatično opadajućem statusu koji univerziteti imaju u očima republikanskih birača (Fingerhut, 2017), on u kampanji nije pominjao te teme; kao svoje najveće neprijatelje on je prikazao velike medije, naročito Njujork Tajms i CNN, političare i povremeno investicionu banku Goldman Saks. Dakle, Trampova kritika elite je ograničena na određeni segment i u nekoj meri se on predstavlja kao veća elita (pametniji, bogatiji, “pobednik”) u odnosu na postojeće elite.

Drugi nalaz od značaja jeste da je dihotomija globalizam-nacionalizam najjači prediktor podrške Donaldu Trampu. Glasači Republikanske stranke su se već dugi niz godina izjašnjavali kao više patriotski (Morales, 2010). Međutim, sama konzervativna ideologija je u mnogo većoj meri povezivana sa idejama slobodnog tržišta, minimalne države i štednje. Kandidatura i pobeda Donalda Trampa na površinu je iznela ovu zanemarenu dimenziju. Treba primetiti da je, uprkos nacionalističkoj dimenziji, ocena SAD-a, koju daje Tramp, u velikoj meri negativna. To je slika društva koje gubi na svim frontovima, pre svega u ratovima i finansijski (preko slobodne trgovine) i koje je okruženo mnogo lukavijim i promućurnijim suparnicima, poput Meksika i Kine. Pozitivan odgovor na pitanje “da li ste ponosni na SAD”, u stalnom je padu, ne samo među liberalima nego i konzervativcima (Jones, 2016).

Međutim, dihotomija nacionalizam-globalizam ne doprinosi mnogo predikciji u odnosu na standardne kategorije ideologije. Razlog za to je postojanje visoke povezanosti između globalizma i ideologije, pa ove dve različite skale na sličan način opisuju populaciju.

Najzad, ideološko samopozicioniranje stavova ukazuje na dominantnost tradicionalnih stranaka i ideologija u odnosu na njihove kombinacije. Samo 12% ispitanika sebe opisuje kao kombinaciju stavova sa leve i desne strane kontinuuma, a među njima Klinton ima prednost od 9 procentnih poena. Glavni činilac njegovog uspeha je činjenica da, ispitanika koji svoje

stavove opisuju kao “pretežno desno”, ima značajno više nego onih koji ih opisuju kao „pretežno levo“ (24% prema 15%), a on je u toj grupi osvojio 75%.

OGRANIČENJA

U predsedničkom izbornom sistemu SAD-a ne broji se ukupan broj glasova kandidata, već se pobednik odlučuje elektoralnim sistemom. U ovom sistemu, svakoj saveznoj državi pripada unapred određen broj elektora (koji se prilagođava eventualnim promenama populacije) koji glasaju u skladu sa rezultatima predsedničkih izbora u svojoj državi. Posledica ovakvog sistema jeste da je, pored ukupnog broja glasova, veoma bitna i njihova geografska raspodela.

Na izborima 2016. godine Hilari Klinton je na saveznom nivou imala najveći broj glasova ali je ipak izgubila jer je Donald Tramp osvojio više elektora. Ovakav rasplet događaja otežava rasvetljavanje uzroka Trampove pobeđe. S jedne strane, presudno za njegovu pobeđu je bilo svega nekoliko desetina hiljada glasova koji su, međutim, iz njegove perspektive bili optimalno raspoređeni u ključnim državama poput Pensilvanije, Viksonsina i Mičigena. Stoga bi se moglo reći da je profil ove male ali presudne grupe glasača najvažniji za razumevanje njegove pobeđe.

S druge strane, Donald Tramp ne bi mogao da pobedi da, pored ovih “novih” glasača (tj. ljudi koji su ranije glasali za Obamu ili demokrate) nije osvojio desetine miliona tradicionalnih republikanskih glasača koji su koliko 2012. godine podržavali uobičajenu platformu niskih poreza i agresivno antiruske politike Mita Romnija. Pošto ovih birača ima mnogo više, moglo bi se reći da su upravo tradicionalni republikanski glasači osnovna baza Donalda Trampa.

Drugo ograničenje ovog istraživanja je korišćenje onlajn uzorka. Onlajn paneli se sastoje od velikih grupa (nekoliko hiljada, pa čak i desetina hiljada) ispitanika koji su prihvatili da budu deo anketnih istraživanja. Ovi paneli mogu biti formirani na različite načine – u idealnom slučaju formiranjem verovatnosnih uzoraka tradicionalnim načinom, a u velikom broju slučajeva nasumičnim putem, npr. preko oglašavanja, ili kao deo tradicionalnih anketnih istraživanja.

Validnost onlajn panela je već duže vreme predmet diskusije među istraživačima javnog mnjenja. Dok je ova metodologija opšte prihvaćena u

marketinškim i korporativnim istraživanjima, zbog problematičnog načina uzorka, ona je predmet daleko veće kontroverze u politikološkim istraživanjima.

Najveće pitanje koje se postavlja u okviru dubinskih analiza jeste da li postoji korelacija između uzorka pridruživanja ispitanika panelu i promjenljivih koje se mere (AAPOR, 2010). U ovom konkretnom slučaju, problem bi predstavljala činjenica da ljudi koji sami sebe opisuju kao 'populiste' sa manjom učestalošću pristupaju ovakvim panelima, ili da panelima pristupaju ljudi kod kojih su nacionalizam i ideologija usklađeni (nacionalisti-konzervativci i globalisti-liberali) u odnosu na neusklađene (globalisti-konzervativci i nacionalisti-liberali) što bi u analizi podataka potcenilo nezavisnost: u kojoj meri su navedeni faktori nezavisni.

ZAKLJUČAK

Pobeda Donalda Trampa na američkim predsedničkim izborima 2016. godine dovela je u pitanje relevantnost tradicionalnog ideološkog kontinuuma te pojačala interesovanje za analitičke kategorije populizma i nacionalizma.

Naši nalazi ukazuju da dimenzija nacionalizam-globalizam zaista predstavlja najbolji prediktor podrške Donaldu Trampu, ali da njena eksplanatorna moć nije mnogo veća nego moć tradicionalno shvaćene kategorije. S druge strane, naši podaci ukazuju da zanemarljiv broj birača sebe vidi kao populiste te da „populizam“ ostaje ekspertska kategorija. Naši nalazi su ograničeni činjenicom da smo koristili neverovatnosni uzorak, kao i time da je biračka koalicija, koja je dovela Donalda Trampa na vlast, skup raznorodnih elemenata koji su ideološki različiti ali pojednako ključni za ovaj istorijski događaj.

LITERATURA

“American Association for Public Opinion Research. Research Synthesis AAPOR Report on Online Panels”. *Public Opinion Quarterly*. Research Synthesis (2010): 1-71. Oxford: Oxford University Press.

Bawn, Kathleen; Cohen Martin; Karol David; Masket Seth; Noel Hans Zaller, John. “A Theory of Political Parties: Groups, Policy Demands and Nominations in American Politics”. *Perspectives on Politics*, knjiga 10, sveska 3 (2012): 571-597.

Palfrey, Thomas R i Poole Keith T. "The Relationship between Information, Ideology, and Voting Behavior". *American Journal of Political Science*, knjiga 31, broj 3 (1987): 511-530.

Stephens-Davidowitz, Seth. "The cost of racial animus on a black candidate: evidence using Google search data". *Journal of Public Economics*, knjiga 118 (2010): 26-40.

ELEKTRONSKI IZVORI

Zogby, John; Buturovic Zeljka. "Elusive Libertarians. Do "libertarian leanings" constitute a significant political movement?". *National Review Online*, 18.02.2010. Preuzeto 22.08.2017.

<http://www.nationalreview.com/article/229159/elusive-libertarians-john-zogby-zeljka-buturovic>.

Zogby, John, Buturovic, Zeljka. "The Politics of Empathy". *National Review Online*, 23.09.2010. Preuzeto 22.08.2017. <http://www.national-review.com/article/247451/politics-empathy-john-zogby-zeljka-buturovic>.

Buturović, Željka. „Demokratija u Americi“. *Politika*, 09.11.2010. Preuzeto 06.09.2017. <http://www.politika.rs/sr/clanak/155582/Pogledi/Demokratija-u-Americi>.

Buturović, Željka. "NATO iznutra". *Politika*, 21.06.2011. Preuzeto 06.09.2017. <http://www.politika.rs/sr/clanak/181708/Pogledi/NATO-iznutra>.

Cohn, Nate. "Donald Trumps strongest supporters: A Certain Kind Of Democrats". *The New York Times*, 31.12.2015. Preuzeto 22.08.2017. <https://www.nytimes.com/2015/12/31/upshot/donald-trumps-strongest-supporters-a-certain-kind-of-democrat.html>.

Fingerhut, Hannah. "Republicans skeptical of colleges' impact on U.S., but most see benefits for workforce preparation". *Pew Research Center*, 20.07.2017. Preuzeto 22.08.2017. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/07/20/republicans-skeptical-of-colleges-impact-on-u-s-but-most-see-benefits-for-workforce-preparation/>.

Jones, Jeffrey. "New Low of 52% "Extremely Proud" to Be Americans". *Gallup*, 1.7.2016. Preuzeto 22.08.2017. <http://www.gallup.com/poll/193379/new-low-extremely-proud-americans.aspx>.

Katz, Josh. "Who will be president?". *The New York Times*, 8.11.2016. Preuzeto 22.08.2017. <https://www.nytimes.com/interactive/2016/upshot/presidential-polls-forecast.html>.

Krein, Julius. „Traitor to His Class”. *The Weekly Standard*, 07.09.2015. Preuzeto 06.09.2017. <http://www.weeklystandard.com/traitor-to-his-class/article/1020527>.

Morales, Lymari. “One in Three Americans “Extremely Patriotic””. *Gallup*, 2.7.2010. Preuzeto 22.08.2017. <http://www.gallup.com/poll/141110/One-Three-Americans-Extremely-Patriotic.aspx>.

Nussbaum, Matthew; Oreskes, Benjamin.” More Republicans viewing Putin favorably”. *Politico*, 16.12.2016. Preuzeto 22.08.2017. <http://www.politico.com/story/2016/12/gop-russia-putin-support-232714>.

Rothwell, Jonathan T; Diego-Rosell, Pablo (2016).”Explaining Nationalist Political Views: The Case of Donald Trump”. *SSRN working papers*. Preuzeto 18.08.2017. https://papers.ssrn.com/sol3/Papers.cfm?abstract_id=2822059.

Stacey, Olivia. “Clinton vs Trump: Election Odds For November.8”. *Heavy*, 8.11.2016. Preuzeto 22.08.2017. <http://heavy.com/news/2016/11/clinton-vs-trump-election-odds-for-november-8-chances-probability-forecast-models-polls-betting-odds-early-voting-results-who-will-be-president/>.

Stokes, Bruce. “Republicans, especially Trump supporters, see free trade deals as bad for U.S”. *Pew Research Center*, 31.3.2016. Preuzeto 22.08.2017. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/03/31/republicans-especially-trump-supporters-see-free-trade-deals-as-bad-for-u-s/>.

TRADITIONAL IDEOLOGICAL CATEGORIES DOMINATE AMONG
DONALD TRUMP VOTERS

ŽELJKA BUTUROVIĆ

EMILIJA MIJIĆ

Institute of Social Sciences

Center for Political Studies and Public Opinion Research

SUMMARY

Donald Trump's unexpected ascension to the presidency has put into question several established ways of thinking about American politics. It has been suggested that traditional left-right continuum should be supplemented by nationalism/globalism dichotomy; that populism presents a useful dimension orthogonal to existing ideologies and that Trump has unique appeal to voters holding views which are a combination of the extreme points on the left and right side of the traditional ideological continuum.

As a part of a larger study of political attitudes and ideology, we measured respondent's ideology by using three different questions: a categorical ideological self-positioning, a choice of their position on political issues as mostly left, mostly right, mostly middle, and mostly a combination of left and right; and whether they saw themselves predominantly as nationalists or globalists.

The questionnaire was administered online to a random sample of 1514 adults who were drawn from a large panel of email addresses. The survey results were rim-weighted to match marginal distributions for region, age, gender, education, race, party and income.

The results show that the vast majority of Trump voters prefer to self-identify along traditional ideological continuum. In addition, logistical analysis shows that nationalism/globalism is the strongest predictor of Trump vote, albeit one that improves only slightly upon usual ideological categories.

Trump's victory is due to traditional ideological partisans and but also to a small but critical number of non-traditional voters. A number of American voters who self-identify as populists remains negligible.

KEY WORDS: Donald Trump, Hillary Clinton, ideology, American politics, 2016 US presidential election, populism